NIEUWE UITGAVEN.

W. H. MALLOCK. Kritisch onderzoek van het Socialisme. Uit het Engelsch door Jhr. Mr. W. H. DE SAVORNIN LOHMAN, 's Gravenhage, D. A. Daamen 1911.

Het bovenstaande boek is er een waarover, al naar gelang van het uitgangspunt der beoordeeling, inderdaad verschillend kan worden gedacht. Indien men verwacht er in aan te treffen een toetsing van het wetenschappelijk socialisme, zooals dit door Rodbertus, Marx en hun medestanders is ontwikkeld, aan de eischen van het logisch denken, of aan de grondstellingen van de theoretische economie, zal men het boek, na lezing, teleurgesteld neerleggen. Men kan zelfs twijfel koesteren of Mallock, hetzij van het wetenschappelijk socialisme, hetzij van de theoretische economie grondige studie heeft gemaakt. Er komen in het boek, met betrekking tot beide, vergissingen en onjuistheden voor, welke nagenoeg zekerheid geven dat de schrijver zich in de eene noch in de andere heeft verdiept ¹⁾.

Maar ik meen dat deze fouten aan de waarde van het boek weinig te kort doen. De schrijver zou, er opmerkzaam op gemaakt, waarschijnlijk, deze onvolkomenheden

¹⁾ Den vertaler, die overigens alle waardeering verdient, wegens de inderdaad voortreffelijke wijze waarop hij zich van zijn moeilijke taak kweet, treft hier ook eenige schuld, in zooverre hij het Engelsche «rent», daar waar het niet kennelijk «pacht» beteekende, door «rente» vertolkte, wat een onduidelijkheid veroorzaakt waarvoor niet Mallock mag verantwoordelijk worden gesteld.

In een tweeden druk moge ook de onjuiste benaming «vloeibaar kapitaal» (bl. 71) door de gebruikelijke «vlottend kapitaal» vervangen worden, en de stelling (bl. 279), dat aan de verhouding der maatschappelijke klassen iets «contract-aardigs» ten grondslag ligt, een weinig anders worden geformuleerd.

aanstands erkennend, antwoorden: bestrijding van het wetenschappelijk socialisme is allerm minst mijn doel geweest. Wat daarover gezegd moest worden is nu wel gezegd. Er is geen aanleiding zich met de theoretische blunders van Marx en de zijnen telkens weer opnieuw te gaan bezighouden. Te minder omdat het kringetje hunner geloovige volgelingen voortdurend en zienderoogen kleiner wordt.

Maar wat wij wèl noodig hebben is: op te komen tegen de, onder den invloed van het socialisme, in steeds wijder kring post vattende meening, dat onze maatschappij wortelt in onrecht, en dat de Staat bij machte en geroepen is dit onrecht uit den weg te helpen, liefst door, wanneer dit slechts even mogelijk is, de bedrijven in eigen beheer te nemen. Als theoretisch systeem heeft het socialisme zijn beteekenis reeds nu zoo goed als geheel verloren; als kern eener algemeene beweging der geesten, die steeds meerderen omvat, wint het dagelijks in beteekenis. Daartegen is krachtig verzet geboden.

Het komt mij voor, dat in deze opvatting inderdaad waarheid schuilt. Theoretici die, om enkele voorbeelden te noemen, Marx' waarde- en meerwaardeleer nog aanvaarden, die de „Verelendungs"leer (in haar oorspronkelijken, absoluten vorm, niet in dien der krachtelooze „relatieve Verelendung") nog onderschrijven; de werkloozen-armee als onafscheidelijk corollarium van het kapitalisme blijven beschouwen, — zeker er zijn er nog enkelen. Maar zij zijn toch met een lantaarntje te zoeken en school maken zij niet meer. Daarentegen draagt het openbare leven in alle cultuurstaten er de sporen van, dat steeds meerderen onder den indruk komen van beweerd onrecht dat den arbeider geschiedt.

Dat hem de verkeerswaarde van hetgeen hij presteert wordt vergoed; dat hem, binnen de grenzen der rechtsorde, volkomen vrijheid is gewaarborgd om in vereeniging met anderen een macht te vormen, die de tegenpartij dwingt bij de loonsbepaling in het arbeidscontract niet te blijven beneden die verkeerswaarde, een macht die in staat is ook overigens zijn belangen te behartigen; dat Staat en maatschappij onafgebroken bezig zijn hem te helpen om, op allerlei wijze, de waarde van zijn arbeidsprestatie te verhoogen, — het is velen niet genoeg. Vage voorstellingen van een, nog

nimmer met eenige scherpste begrensde, „rechtvaardig loon”, dat den arbeider behoort te worden betaald, oefenen in ruimen kring invloed, en versterken de meening, dat betaling op den grondslag der verkeerswaarde van de arbeidsprestatie (wie ter wereld kan naar recht op meer aanspraak maken, dan de verkeerswaarde te ontvangen van wat hij door zijn persoon of door zijn bezit presteert!) nog niet aan de eischen der rechtvaardigheid voldoet. En de regeeringen werken tot deze verwording van het rechtsbesef — ik kan geen zachter term gebruiken — mede. Van alle nadeelen aan de sociale wetgeving van tegenwoordig verbonden, dunkt dit mij het ernstigste, dat zij, een grooter of kleiner deel der kosten, althans aanvankelijk, leggend op de schouders der ondernemers, en der belasting-schuldigen, met het doel om, door Staatsdwang, het feitelijk loon, boven het tegenwoordig, immers onrechtvaardig-lage, peil op te voeren, op de krachtigst-denkbare wijze de propaganda steunt der gevaarlijke leer, dat aan de arbeiders door de kapitalistisch geordende voortbrenging onrecht geschiedt. Alsof de Staat de verkeerswaarde van de arbeidsprestatie door dergelijke middelen verhoogden!

Intusschen, indien de arbeiders te weinig ontvangen moeten er anderen zijn die te veel krijgen, meer dan hun naar de eischen der rechtvaardigheid toekomt. Die anderen zijn de ondernemers en de kapitalisten. Tegen deze groepen wordt dan ook onafgebroken strijd gevoerd. Uit het natuurlijk verschijnsel dat, overal waar geruild wordt, en dus ook ter arbeidsmarkt, een belangentegenstelling tusschen de ruilenden bestaat, wordt het dogma van den klassenstrijd afgeleid, welks prediking er toe leidt, met verkrachting van elementaire zedelijke eischen, voortdurend te meten met twee maten. De ondernemer is nu eenmaal de uitzuiger, en alles wat hij doet ter handhaving van eigen positie (welker stevigheid toch mede de mate bepaalt waarin het economisch bestaan van zijn personeel verzekerd is!) wordt aan de bedenkelijkste motieven toegeschreven en zoo mogelijk prijsgegeven aan de publieke verachting; omgekeerd wordt de strijd van de arbeiders voor hun belang geïdealiseerd, gedragen als hij immers wordt door het verheven beginsel der solidariteit!

Door het propageeren van dergelijke beschouwingen wordt inderdaad het volk misleid. Er is evenmin aanleiding om de ondernemers te idealiseeren als om het de arbeiders te doen. Beiden zijn belanghebbenden bij eenzelfde contract, en behartigen, bij het bepalen der voorwaarden waarop het gesloten wordt, in de eerste plaats hun eigen belang.

Maar er is wèl aanleiding om in den tegenwoordigen tijd scherp licht te laten vallen op de maatschappelijk uitnemend gewichtige diensten door de ondernemers onder den prikkel van het eigenbelang bewezen. En dit is het wat hier door Mallock, los van alle schoolsche geleerdheid, op voortreffelijke wijze is geschied.

Hier is een man aan 't woord wiens meeningen zijn gereijpt niet bij de lamp, maar in de praktijk. Zijn boek leeft. Aan liefde voor de arbeiders ontbreekt het hem allermint. Het is juist zijn stellige overtuiging, dat het belang der arbeiders wordt geschaad, naar mate de door hem bestreden opvattingen veld winnen, die hem de pen in de hand gaf. En het zijn uitnemende dingen die hij uit krachte van deze overtuiging schreef, en met groote frischheid en levendigheid wist voor te dragen.

Op de enorme economische waarde van het complex van eigenschappen, dat in den naam „industrial ability” kan worden samengevat laat hij scherp licht vallen. De gewone arbeider immers brengt niet meer voort dan hetgeen hij, indien zijn werk niet geleid werd, dus op zich zelf staande, zou kunnen produceeren. Dat hij veel meer tot stand brengt is de vrucht van de leiding door begaafden aan zijn arbeid gegeven. Indien in den loop der vorige en in het begin van deze eeuw het inkomen der arbeiders, gelijk ook de socialisten erkennen moeten, belangrijk is gestegen, de som hunner genietingen sterk is toegenomen, waaraan is dit dan te danken? Aan het feit dat de individueele arbeider thans zooveel meer presteert dan vroeger? Men mag er de arbeiders niet hard over vallen, daar het goeddeels een gevolg is van maatschappelijke omstandigheden die zij niet hebben in het leven geroepen, — maar wie de producten van den arbeid in vroeger eeuwen vergelijkt met die van thans, zal niet van vooruitgang der arbeidersbekwaamheid kunnen spreken. Dat zij desondanks hun prestatie ruimer beloond

zien is een gevolg van de groote kapitaalvorming en van de productieve bestemming die de „captains of industry” aan den zooveel grooter kapitaalvoorraad wisten te geven.

Zij werden daarbij geleid door hun eigen belang, en door het uitzicht om, bij welslagen, (hoe weinigen blijken uitverkoren van de velen die zich geroepen achten!) een ruime belooning te genieten voor de diensten door hen bewezen. Welk motief van gelijke kracht kan het socialisme hiervoor in de plaats stellen? Welke belooning zal het den begaafden, aan wie toch uitsluitend de vooruitgang te danken is, gesteld al het kon er in slagen hen te ontdekken, aanbieden, die hun voldoende schijnt om hen te bewegen hun bijzondere talenten in gelijke mate te gebruiken als thans geschiedt?

Tegenwoordig vindt de schifting van de begaafden automatisch plaats, door wat Pierson noemde: het in het vrije ruilverkeer werkend stelsel van premiën en boeten. Die mogelijkheid zou met het vrije ruilverkeer van zelf verdwijnen. De officieële leiders zouden zijn een autocratische bureaucratie, of onderworpen aan den wil der volksvertegenwoordiging. Gelijk de ervaring leert, en door Mallock met treffende voorbeelden wordt toegelicht, ware het een voor den economischen vooruitgang al even bedenkelijk als het andere.

En wat het motief voor een maximale prestatie der begaafden betreft, trachten de socialisten deels te doen gelooven, in strijd met alle ervaring, dat de begaafden noch zoo verdienstelijk noch zoo schaarsch zijn als het schijnt, daar zij immers het product zijn van den tijd waarin zij werden geboren, en de tegenwoordige samenleving heel wat talent verhindert zich te ontwikkelen; en deels de verwachting te wekken, dat de begaafden even prompt en krachtig zullen reageeren op ideëele motieven — als daar zijn de vreugde in scheppenden arbeid, de gemeenschapszin (van minder nobele, als de vreugde van uit te munten of het genot van geëerd te worden, nog gezwegen) — als zij het thans doen op den drang zich een groot inkomen en de macht die dit geeft te verschaffen.

Wat het eerste punt aangaat, wie meent dat het, zooals Macaulay zeide, de eeuw is die den man maakt, niet de man die de eeuw maakt, geeft wel de algemeene voorwaarden aan waardoor begaafden in staat worden gesteld hun talenten op

bepaalde wijze te openbaren, maar loochent toch nog niet, dat er in hun begaafdheid, al wordt zij gedragen en gesteund door de prestaties van voorgangers en tijdgenooten, een persoonlijk element schuilt, aan hen alleen eigen. De vraag, in hoeverre er in de ontwikkeling van dit persoonlijk element persoonlijke, zedelijke, verdienste schuilt kan blijven rusten. Ook degenen die deze vraag ontkennend zouden willen beantwoorden, kunnen toch de sociale waarde van de begaafdheid niet loochenen. De kostbare Boskoopse tuingrond is evenzeer natuurproduct als het stuifzand van de Veluwe. Is daarom de maatschappelijke waarde van beide gelijk?

Wanneer het de maatschappij in haar geheel is, aan welke de begaafde zijn bekwaamheid dankt, dan dankt ook aan de maatschappij in haar geheel de luiard zijn luiheid, de domoor zijn domheid en de schurk zijn misdadigen aanleg; en wanneer de bekwame man, die een buitengewonen voorraad goederen produceert, met het oog op den oorsprong zijner begaafdheid, naar recht op niet meer aanspraak kan maken dan de gewone man, die slechts weinig voortbrengt, dan kan de luiard met hetzelfde recht evenveel goederen voor zich opeischen als de anderen. Zijn constitutioneel gebrek is de schuld van de maatschappij; deze, niet hij, moet daarvoor lijden. Indien eens begaafden handelingen niet zouden mogen beschouwd worden als zijn eigen handelingen, maar aan de omstandigheden moeten worden toegeschreven, dan heeft hij even weinig aanspraak op den lof dien men voorstelt hem voor zijn prestaties te geven, als op het geld dat men voorstelt hem af te nemen (bl. 107).

Voorts, zou ik willen vragen, laat het voor een oogenblik worden toegegeven, dat de eeuw den man maakt, niet de man de eeuw, wat brengt ons dit inzicht verder voor de beoordeeling der verdeling van het volksinkomen? „De eeuw” is voor allen gelijk, doch hoe weinig „mannen” ziet zij geboren worden!

Men meent dat door ongunstige ontwikkelingsvoorwaarden talenten te loor gaan. Het zal, helaas, wel eens zoo wezen. Maar zouden die talenten talrijk zijn? Galton gaf in zijn „hereditary genius” reeds een aan de kansrekening ontleend betoog, dat de zeer begaafden even groote uitzondering moeten zijn als de geraffineerde schurken en

volkomen minderwaardigen. De massa bestaat uit middelmatigen die leiding behoeven, doch zelf als leiders ongeschikt zijn.

Met betrekking tot het tweede punt, de reactie der begaafden op ideëele motieven, bestaat er een singuliere tegenstrijdigheid in het socialisme. Aan de massa leert het dat zij te weinig krijgt voor haar arbeid, en het tracht dus deze, door haar begeerlijkheid te prikkelen, tot adept te maken. De industrieel begaafden daarentegen zullen hun begeerlijkheid moeten afleggen, en dit ook van zelf, naar het socialisme vertrouwt, doen, niettegenstaande zij, naar het tevens leert, de ijverigste en onverbeterlijkste aanbidders zijn van den mammon. (bl. 128).

Met betrekking tot het rente-probleem zal men in het boek tevergeefs zoeken een betoog over den economischen oorsprong der rente. Dat deze een economische, niet een historische, categorie is, verzuimt Mallock in het licht te stellen, en ik houd mij overtuigd dat de werken van von Böhm Bawerk, von Wieser of Irving Fisher hem onbekend zijn gebleven. Maar over de vraag of confiscatie der rente voor de kapitaalvorming niet schadelijk werken, en daardoor de ontwikkeling der voortbrenging niet afbreuk doen zou; en of zij rechtvaardig zijn zoude levert Mallock op bl. 203 en volgende van zijn boek wederom uitstekende beschouwingen. Volkomen juist is b.v. zijn vergelijking van de rente met het honorarium, dat een tooneelschrijver als vergoeding voor het opvoeringsrecht ontvangt, en met de vermeerdering van de levende have eens veeboers, waarop George reeds wees, ten betooge, dat er talrijke goederen bestaan wier waarde onafhankelijk is zoowel van daaraan ten koste gelegden arbeid als van diefstal, de twee eenige bronnen van individueelen rijkdom die het socialisme kent. De in dergelijke gevallen gekweekte rente komt naar recht hem toe wien het kapitaal behoort. En juist hetzelfde geldt van de met industrieel kapitaal gekweekte rente.

En wat de vererving van kapitaal betreft, wie deze veroordeelt, miskent de enorme cultuurwaarde van den familieband, en den prikkel dien deze schept tot kapitaalvorming, juist dank zij de mogelijkheid van vererving. Laat de Staat deze mogelijkheid opheffen, dan is een ontzaggelijke

verarming te wachten. En zou de Staat eenig meerder recht op de rente kunnen doen gelden dan de erfgenaam? Voor zijn aandeel in de kapitaalvorming is hij immers langs den weg der belastingheffing betaald. Niet een rechtsvraag maar een utiliteitsvraag geldt het dus hier.

. Ik kan niet voortgaan met citeeren, hoe groot de verleiding ook is om allerlei, van fijn psychologisch inzicht in de drijfveeren van het economisch handelen getuigende, opmerkingen hier naar voren te brengen. Met name ook in het hoofdstuk waarin Mallock den eisch der gelijkheid van ontwikkelingsvoorwaarden bespreekt, komen uitnemende dingen voor. De groote waarde van het boek ligt echter voor mij in het voortreffelijk betoog over de sociale beteekenis der „industrial ability” een betoog dat, al is het niet geheel nieuw, vooral in dezen tijd verdient gehoord te worden.

Ik wensch den heer Lohman toe, dat de nuttige arbeid, door de introductie van Mallock's boek verricht, de waardeering moge vinden waarop hij recht heeft, en velen moge brengen tot nadenken over allerlei leuzen en stroomingen die tegenwoordig populair zijn. Voor theoretische betoogen over de fouten van het wetenschappelijk socialisme zijn slechts zeer enkelen toegankelijk. Mogen voor dit uit het werkelijke leven gegrepen, frissche boek over de voosheid en innerlijke onwaarheid der denkbeelden die van het praktisch socialisme den ondergrond vormen, velen het blijken te wezen.

Groningen, 3 Juli 1912.

C. A. VERRIJN STUART.